

Koetsiers op het Lange Voorhout

Pieter Florentius Nicolaas Jacobus ('Floris') Arntzenius (1864-1925)

Haags Gemeentearchief
Den Haag

Ca. 1900. Aquarel, 32,5 x 52,5 cm
Gesigneerd linksonder: *F Arntzenius*
Herkomst: veiling Sotheby's Amsterdam, 15 april 2003

De met steun van de Vereniging Rembrandt verworven aquarel van Floris Arntzenius past uitstekend in de collectie van het Haags Gemeentearchief. Dit archief beheert namelijk vele tekeningen en aquarellen uit de periode van de Haagse School, waarin ook dit werk moet worden geplaatst.

ARNTZENIUS EN DEN HAAG

Floris Arntzenius werd op 9 juni 1864 geboren in Soerabaja en overleed in Den Haag op 16 februari 1925. Zijn opleiding en verdere loopbaan is karakteristiek voor een kunstenaar uit de late 19de eeuw. Hij woonde en werkte aanvankelijk in Amsterdam, waar hij van 1881 tot 1888 lessen volgde van August Allebé aan de Rijksacademie. In Amsterdam werd hij tevens lid van de kunstenaarsvereniging Arti et Amicitiae. Vervolgens verbleef hij enige tijd in Antwerpen aan de Academie van Beeldende Kunsten. Die stond destijds onder leiding van Charles Verlat, die enkele jaren daarvoor (1886) ook Vincent van Gogh kort onder zijn hoede had. Vanaf 1892 was Arntzenius werkzaam in Den Haag. Hier werd hij lid van het kunstgenootschap Pulchri Studio, waar elke zichzelf respecterende Haagse kunstenaar destijds lid van was.

In 1896 werd Arntzenius tegelijk met J.E. Akkeringa als lid aangenomen van de Hollandse Teeken Maatschappij. Deze was in 1876 door onder anderen de 'vaders' van de Haagse School Jozef Israëls, Johannes Bosboom en H.W. Mesdag opgericht met de bedoeling het aquarelleren als kunstuiting te bevorderen en kunstenaars de gelegenheid te geven werk tentoon te stellen. Arntzenius was een zeer bekwame aquarellist en werd al snel een van de bekendste leden van deze vereniging. Rond 1900 kon je hem in de Haagse straten met een lorgnet op zijn neus krabbels zien maken op een stukje papier of op visitekaartjes. Soms werden deze schetsjes of studies op het atelier tot schilderijen uitgewerkt. Ook huurde hij, zoals in zijn tijd wel gebruikelijk was onder kunstenaars, een 'raam' met uitzicht op een gracht, om van daaruit een gedeelte van de stad uitvoerig te kunnen schilderen. Zijn faam als stadsschilder bleef uiteindelijk niet onopgemerkt.

Tussen 1890 en 1910 werd behalve het landschap en het stadsgezicht, ook de

figuur- en portretstudie veelvuldig door Arntzenius beoefend. In Den Haag kwam hij als kunstenaar volledig tot ontplooiing. De stad lag hem beter dan het grillige Amsterdam en inspireerde hem zelfs tot het schilderen van grote doeken. De meeste van Arntzenius' Haagse stadsgedichten worden gekenmerkt door een sfeervolle, licht poëtische weergave van de werkelijkheid. Zijn onderwerpen vond hij onder andere in drukke straten met het gekrioel van mensen, de diverse voertuigen (handkarren, sleeperswagens, rijtuigen) en niet te vergeten: de paarden. De stemmige grijze impressies van drukbevolkte regenachtige straatjes zijn misschien wel zijn bekendste. Maar ook de koetsjes en koetsiers op het Buitenhof en het Lange Voorhout werden door hem opgezocht. Op ingetogen wijze schilderde hij de recent verworven aquarel met een in alle rust wachtende koetsier ter rechterzijde. Links, achter de bomen, staat een andere koetsier naast zijn rijtuig en in het midden duwt een blauwgekielde man zijn handkar over het Lange Voorhout. Opmerkelijk veel aandacht vraagt de stenen paal met ketting bijna midden in het beeld. De hele compositie ademt de sfeer van een terloopse observatie, die vervolgens vlotjes werd neergeschilderd.

Charles Dumas belicht in het mede door hem geschreven boek *Vincent van Gogh en Den Haag* de belangstelling die kunstenaars in de loop der eeuwen voor Den Haag aan de dag legden. Daarbij ging het aanvankelijk meestal om variaties op drie thema's: de Hofvijver (zowel gezien vanaf het Buitenhof als vanaf de Korte Vijverberg), het Mauritshuis gezien vanaf de Lange Vijverberg en de Ridderzaal op het Binnenhof. Vanaf de 18de eeuw werd het topografische repertoire vergroot met het Lange Voorhout, de Kneuterdijk en de Prinsessegracht, maar ook de straatjes en pleinen waar het krioelde van handeldiertier, en dat zie je terug in veel werk van Floris Arntzenius.

HAAGS GEMEENTEARCHIEF

Arntzenius en het Haags Gemeentearchief hebben van oudsher een band met elkaar. In de depots bevindt zich het familiearchief dat hoofdzakelijk bijeen werd gebracht door Willem Nicolaas Arntzenius, die in de periode 1902-1949 werkzaam was bij het archief. Een ander belangrijk punt is de relatie tussen de kunstenaar zelf en de stad. De aquarel *Koetsiers op het Lange Voorhout* is een persoonlijke visie van een kunstenaar: het verzamelen van dergelijke kunstwerken is van groot belang voor de Topografisch Historische Atlas van het Haags Gemeentearchief. Deze instelling is al meer dan 100 jaar systematisch bezig met het verzamelen, beheren, behouden en toegankelijk maken van historisch beeldmateriaal. De Topografisch Historische Atlas heeft de plicht om veranderingen in het stadsbeeld vast te leggen. Het archief wordt niet voor niets beschouwd als het geheugen van de stad. Ook van diverse andere kunstenaars van de Haagse School wordt werk beheerd, zoals van H.W. Mesdag, Paul Arntzenius, Isaac Israëls, Anton Mauve en Willem Tholen.

Wat gebeurt er met een werk als het is aangekocht? Hoe toegankelijk is de collectie van het archief voor een breed publiek? Deze vragen worden nogal eens gesteld. Alle bezoekers worden via de studiezaal begeleid en geïnformeerd. Vanaf eind 2002 zijn 10.000 prenten en tekeningen toegankelijk gemaakt via de site www.haagsgemeentearchief.denhaag.nl. Het Haags Gemeentearchief wordt vaak benaderd door musea uit binnen- en buitenland met het verzoek om een bruikleen uit de collectie voor een tentoonstelling. Daarnaast onderhoudt het archief een goede relatie met verschillende universiteiten, onderwijsinstellingen, veilinghuizen, kunsthandels en kunstenaars ♦

Behrang Mousavi

Bronnen

Cat. tent. *Het Haags Leven van Gisteren; Floris Arntzenius* (Gemeentemuseum Den Haag), Haarlem 1969

Michiel van der Mast en Charles Dumas (red.), *Vincent van Gogh en Den Haag*, Zwolle 1990

Dolf Welling, *Floris Arntzenius*, Den Haag 1992